

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв**

Кафедра хореографічного мистецтва

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ ТА КОМПОЗИЦІЇ БОЛГАРСЬКОГО ТАНЦЮ

Кваліфікаційна робота (пояснювальна записка)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент

Спеціальності 024 Хореографія

Освітньо-професійної (наукової)

програми Хореографія

Шиян Владислав Олексійович

Керівник доцент Васяк В.А.

Рецензент доцент Думасенко С.А.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретична основа твору	5
1.1. Історична довідка.....	5
1.2. Мотивація.....	8
РОЗДІЛ 2. Ідейно-тематичний аналіз	10
2.1. Лібрето.....	10
2.2. Архітектоніка.....	10
2.3. Тема. Ідея. Стиль. Жанр. Форма. Вид.....	11
2.4. Характеристика дійових осіб.....	11
2.5. Музична основа твору.....	11
2.6. Опис костюмів.....	12
РОЗДІЛ 3. Запис танцю	13
3.1. Сценарно-композиційний план.....	13
3.2. Умовні позначення.....	14
3.3. Запис композиції.....	14
3.4. Опис комбінації.....	17
ВИСНОВКИ	18
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	20
ДОДАТКИ	21
Додаток А	22
Додаток Б	23
Додаток В.....	24
Додаток Г.....	25

ВСТУП

Актуальність теми: на початку ХХІ ст. відбувається загальносвітовий процес культурної еволюції, що супроводжується складною взаємодією новаторства і традицій у всіх сферах світової культури і мистецтва, який призводить до осмислення нових естетичних парадигм через призму пізнання культурних здобутків минулого та сьогодення. Помітне місце посідає дедалі зростаюча зацікавленість щодо вивчення, збереження, професійної реконструкції та інтерпретації доісторичної архаїки, автентичних матеріалів, складових середньовічної культури та етнокультурних традицій, захоплення народним мистецтвом та фольклоризмом. Фольклорні фестивалі, які стали своєрідним джерелом відродження та збереження етнокультурної спадщини предків і розвитку національної традиції у сучасному соціумі тощо.

Нас зацікавила культура Болгарії, яка формувалась протягом багатьох століть під впливом різних факторів, історичних подій та особистостей. Тому, у своїй роботі ми посилаємось на історичні аспекти розвитку Болгарії як держави, її політичні та культурні особливості.

Треба зазначити, що важливою подією на шляху до становлення Болгарії, як самостійної держави стало падіння османського пригноблення. Внаслідок російсько-османської війни 1877–78 років утворилася Третя болгарська держава. Багато етнічних болгарських груп залишилися за її межами.

На сьогоднішній день болгари етнічно поділяються на Родопи, Північ Болгарії, Добруджа. Кожна етнічна група має свою мелодію танцю, свою техніку, свої обряди. З ними пов'язані звичаї і традиції румунів, німців, турків, сербів, інших народів. Проте переважала болгарська національно-культурна орієнтація. Вона швидко проникла в усі сфери життя: громадського, суспільного, сімейно-побутового.

Зважаючи на всі вище зазначені фактори, ми вважаємо цікавим розглянути тему болгарської культури на прикладі танцю «Дайчово Хоро» задля привернення уваги до болгарської культури та її популяризації.

Мета дослідження: зберегти та поширити культуру і звичаї болгарського фольклору, через відображення у хореографічному мистецтві.

Працюючи над роботою ми виділили такі **завдання:**

- визначити та проаналізувати історичну основу твору;
- обґрунтувати тему твору;
- скласти лібрето номеру;
- визначити архітектоніку постановки;
- зробити ідейно-тематичний аналіз;
- охарактеризувати дійові особи;
- проаналізувати музичну основу твору;
- створити композиційний план та описати використані рухи;
- розробити композицію танцю.

Об’єкт дослідження: хореографічне мистецтво Болгарії.

Предметом нашого дослідження є особливості болгарського танцю «Дайчово Хоро».

В процесі роботи використовували такі методи дослідження

- метод емпіричного дослідження (спостереження)
- методи теоретичного дослідження (історичний метод)
- універсальний метод (аналіз)

Структура дослідження: робота складається з вступу, трьох розділів (перший розділ містить два підпункти, другий розділ – шість підпунктів, третій чотири підпункти), висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТВОРУ

1.1. Історична довідка

Назва країни походить від назви тюркських племен булгари, які населяли з IV століття стеги Північного Причорномор'я до Каспійського моря і Північного Кавказу і мігрували у 2-й половині VII століття частково в Подунав'ї, а пізніше в Середньому Поволжі та ряді інших регіонів. Деякі історики ставлять під сумнів ідентифікацію булгар, як тюркського племен, висловлюючи гіпотезу про їхнє північно-іранське походження[7][8]. Етнонім «булгари», можливо, виник з прототюркської слова *bulgha* («змішувати», «струшувати», «перемішувати») і його похідного *bulgak* («повстання», «безлад»)[9]. Альтернативні етимології виводять походження етноніма з монгольського *bulgarak* («відокремити», «відокремити») або від з'єднання пратюркського *bel* («п'ять») і *gur* («стріла» у сенсі «плем'я»), передбачуваного поділу утигурів або оногуров («десять племен»).

Альтернативна гіпотеза походження назви країни пов'язує його з особливостями вимови назви річки Волга, біля берегів якої мешкали ці племена, і поступово трансформувався: *Volga* — *Volgarii* — *Volgaria* — *Volgaria* — *Bulgaria*.

Географічне положення вказує на те що максимальна відстань із заходу на схід 520 кілометрів, з півдня на північ — 330 кілометрів. Болгарія має спільний кордон на півночі з Румунією, на заході із Сербією та Північною Македонією, на півдні з Грецією та Туреччиною. Чверть території займають ліси — одні з найгустіших у центральній Європі.

Природні умови велика частина країни — гірські хребти Стара-Планина, Средна-гора, Рила з горою Мусала (найвища точка

Балканського півострова, 2925 м), Пирин, Родопи. На півночі Болгарії — Ніжньодунайська рівнина, в центрі — Казанликська улоговина, південніше — розлога Верхньофракійська низовина. Великі річки Болгарії: Дунай, Мариця, Іскир. Ліси займають близько 1/3 території, переважно листяні. Болгарія славиться олійними трояндами, які квітнуть по всій Казанликській долині, відомій як Трояндова долина. Високо в горах зростають дуже рідкісні і красиві квіти — едельвейси. Усьому світу знайомі сорти болгарського тютюну. Національні парки Болгарії: Вітоша, Народний парк Золоті піски, Ропотамо, Стенето тощо. Болгарська прибережна смуга протягнулася на 648 км. Місцями її ширина досягає 100 м. Клімат помірний, на півдні перехідний до середземноморського.

Республіка Болгарія посідає важливе місце на балканському напрямку зовнішньополітичних інтересів України, що зумовлено геостратегічним положенням РБ на Балканах, близькістю інтересів у Чорноморському й Придунайському регіонах. Україну і Болгарію єднає етнічна, мовна та релігійна близькість, традиційні економічні, торговельні та культурно-історичні зв'язки. На території України компактно проживає болгарська громада (234 тис. осіб). В РБ мешкає 6 тис. громадян України і вихідців з України. Під час офіційного візиту Л. Д. Кучми до РБ 24—25 березня 1998 р. Президенти України та Болгарії підписали Декларацію про подальший розвиток та поглиблення співробітництва між двома країнами, в якій висловлене прагнення розвивати відносини у напрямі стратегічного партнерства на основі схожості демократичних та економічних реформ.

Найважливіші життєві події народу Болгарії знаходили відображення в танцях. Болгарія близько п'ятисот років знаходилася під навалою Османської імперії. Завойовники намагалися будь-яким чином знищити духовність болгарського народу. Вони зруйнували пам'ятки архітектури, але не знищили згуртованість людей. Тому домінуючою

формою танцювального мистецтва Болгарії стали масові танці як символ єдності всіх народностей країни.

Майстерність танцю передавалася з покоління в покоління, і з часом форма його вдосконалювалася. Із 1907 року танці в Болгарії стали виконуватися на професійному рівні. У 1951 році відкрилося Державне хореографічне училище для мешканців Болгарії, які мали змогу навчатися на відділеннях болгарського народного та класичного танців.

Болгарські народні танці мають багаті традиції. У болгарській хореографії традиційно переважають масові танці. Види танців розрізняються залежно від регіону. Багато танці з давніх часів виконуються під двоголосе або хоровий спів. Болгарські танці мають складний ритмометричеський малюнок. У багатьох музична і танцювальна фраза не збігаються [1]. Танці є одним з найпоширеніших видів народної творчості в Болгарії. Вони бувають обрядовими, карнавальними, календарно-святковими і трудовими [1].

Серед найбільш популярних видів танцю - хоро (від грец. Хорός «танець») і риченіци, їх танцюють по всій країні. У деяких областях поширені місцеві види танців. Особливо багато таких танців в Північній, шопській, Фракийской, Добружанской і родопських областях. Наприклад, в Північній області поширений танець «Пайдушко-хоро». Для півночі Болгарії також характерні танці «дайчово» і «дунавско». Для гористій шопській області характерні темпераментні танці з «трамплін» рухами. Серед танців цього регіону: «Шопський-хоро», «граовско-хоро», «тринско-хоро», «четворно», «бістрішка-Копаниця», «самоковско-хоро» і інші [2]. У Фракийской області поширені хороводні танці складної структури, з найбільш характерних танців: «селскота», «сядь донка», «камішіца», «Слівенська-хоро», «додено-хоро», «КОКІЧЕ» та інші. У рівнинній Добружанской області поширені танці «сборенка», «критичні», «Сей баба боб» і інші [3].

Зараз Болгарські народні танці як правило виконуються під акомпанемент народного оркестру, що складається з гайди (волинки), Кавалі (дудки), тамбура (типу балалайки), типана (барабана). Існує ряд професійних ансамблів народного танцю

1.2. Мотивація

Навчання у вищому навчальному закладі в кожному випадку закінчується написанням дипломної роботи або дипломного проекту. Тему нашого дослідження було обрано під впливом вивчення народного танцю. Найбільший інтерес з'явився при вивченні на парах народно-сценічного танцю.

Написання дипломної роботи є дуже важливим періодом у моєму житті, адже тут найважливіше подавати тільки ту інформацію, яка дійсно перевірена і має чіткий та смисловий текст, котрий не так і легко знайти.

Для написання дипломної роботи дуже важливо мотивувати себе. Спробуйте мотивувати себе від противного. Я розумію, що кинути навчання зараз або втратити цілий рік через не зробленої вчасно роботи буде дуже нерозумно, адже я доросла і серйозна, а найголовніше - самостійна людина. Так, можливо, є більше число інших справ і турбот крім дипломної роботи, але потрібно трохи напружити свої мізки, та надати сили на цьому заключному етапі отримання вищої освіти і становлення кваліфікованим фахівцем.

Я з дитинства займаюсь хореографією, тому вирішив написати дипломну роботу саме з цього стилю. Під час навчання у херсонському державному університеті мені дуже сподобалось танцювати у старших курсів в їх випускних танцях, а саме в болгарських танцях

Обиравши цю тему, я був впевнений на 100% що хочу розкривати та доносити людям інформацію. Для мене це дуже корисно, адже писавши дипломну роботу, я буду пізнавати більше інформації, яка стане у нагоді в моїй професійній діяльності та майбутньому, так як я збираюсь і надалі працювати викладачем хореографії.

Болгарський танець це фольклор в ньому дуже гарно перекликається музичний супровід із танцювальними рухами. Мала моторика ногами, та робота мімікою, все це можна віднести до болгарського танцю.

З метою збереження, популяризації та розвитку народного танцю нами було вивчено історію, особливості та техніки танців, досліджено праці видатних діячів щодо цього напрямку та переглянуто різні виступи відомих колективів. У процесі перегляду було представлено безліч різноманітних, та зовсім не схожими за характером та думкою виступи, кожен з яких мав у собі власну закладену філософську думку та неповторність.

РОЗДІЛ 2. ІДЕЙНО-ТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ

2.1 Лібрето

Дія відбувається на весняному карнавалі, «сурвакари». Молодь зібралась танцює гуляє, хлопці запрошують дівчат до танцю, дівчата погоджується і ми можемо бачити, як вони з яскравими очима танцюють у вихорі танцю, підхопивши їх, парубки заводять великий круг, який символізує кругообіг життя. Потім хлопці стають до одної лінії, та показують свою майстерність, а дівчата в свою чергу показують свою легкість та жіночність.

2.2 Архітекетоніка

Експозиція – хлопці та дівчата збираються на вечорниці.

Зав'язка – молодь збиралась між собою у різних компаніях.

Розвиток дій – хлопці та дівчата зібрали усіх до однієї компанії, та весело проводили час

Кульмінація – хлопці почали хизуватися перед дівчатами витанцьовуючи складні танці, згодом дівчата почали кокетувати з парубками.

Розв'язка – зі святковим веселим настроєм молодь покидає карнавал.

2.3 Тема. Ідея. Стиль. Жанр. Форма. Вид

Тема. Святкування карнавалу весни

Ідея. Показ традиційного хореографічного мистецтва болгарії

Дія. Гуляння молоді

Протидія. Зацікавленість у продовженні свята

Конфлікт. Змагання хлопців та дівчат у танцювальному мистецтві

Зерно. Кружляння хлопців і дівчат у вихорі танцю

Надзавдання. Показати святкування карнавалу весни

Фабула. Хлопці та дівчата гуляють на вечорниці, кружляють у вихорі танцю та змагаються між собою у майстерності виконання

Сюжет. Гуляння хлопців і дівчат на вечорниці

Жанр. Побутовий танець

Форма. Масова форма

Вид. Болгарський народний танець

2.4 Характеристика дійових осіб

Веселі, молоді хлопці та дівчата, які люблять похизуватися один по перед одним зібрались на вечорниці

2.5 Музична основа твору

Мелодія дуже жвава і танцювальна (в розмірі 9/16), люди почали танцювати під неї. Танець, який виконувався під цю мелодію, ймовірно, був старовинним традиційним танцем в цьому регіоні.

На території Болгарії збереглися пам'ятки культур різних народів, що населяли Балкани в давнину — зокрема фракійської, іллірійської,

еллінської, візантійської, турецької та інших. Ці культури мали значний вплив на формування культур слов'янських племен. Основні народні музичні інструменти Болгарії: струнні — гадулка (зазвичай 3-струни, смичковий), тамбура (щипковий); різні духові — гайда (рід волинки), кава (різновид вівчарській сопілки), додюк (сопілка), двоянка (сопілка-двійка); ударні — тупа.

Народна музика Болгарії зберігає самобутні риси щодо образності, мелодики, ладо-гармонічного строю і метроритму. Поряд з простими розмірами 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 зустрічаються також 5/8, 7/8, 8/8, 9/8, 10/16, 12/16, 14/16; зустрічаються і складніші комбінації подібних розмірів. Ці розміри є основою різних танців. Наприклад «Ръченица» («рученіца») має розмір 7/16, більшість хороводів — 8/16, проте існують і зі складнішими розмірами: 5/8, 5/16, 7/8, 9/8, 14/16. Часто в одній і тій самій пісні кілька нерівнодольних розмірів; численні пісні не мають постійного розміру.

2.6 Опис костюмів

Чоловічий костюм: брюки, оброблені тасьмою; пояс, прикрашений вишуканою вишивкою; сорочка, воріт і манжети якої також задекоровані оригінальними способами; жилет яскравого кольору.

Жіночий костюм: сукман, що представляє собою виріб з рукавами або без їх наявності, декороване тасьмою і різними вишивками. Особливістю сукмана вважається ошатний, розписний фартух; сайа. Це сорочка з рукавами різних фасонів і спідниці. Національної взуттям в Болгарії вважаються своєрідні шкіряні сандалі — царвулі. Зовнішній вигляд їх нагадує мокасини, тому в них дуже зручно.

РОЗДІЛ 3. ЗАПИС ТАНЦЮ

3.1 Сценарно-композиційний план

№	Картина	Такти	Секунди	Дійові особи
1	Вихід хлопців	6 тактів	1-14 с.	Хлопці
2	Хлопці запрошують дівчат до танцю	2 такти	14-20 с.	Хлопці та дівчата
3	Молодь починає рух по колу	8 тактів	20-52 с.	Хлопці та дівчата
4	Молодь змінює малюнок на 2 кола	4 такти	52-1,07 с.	Хлопці та дівчата
5	Хлопці та дівчата роблять 2 лінії одна попереду, друга по заду	8 тактів	1,07-1.39 с.	Хлопці та дівчата
6	Хлопці та дівчата знову роблять одне велике коло	4 такти	1.39-1.54	Хлопці та дівчата
7	Дівчата виходять с кола, хлопці залишаються.	8 тактів	1.54-2.26	Дівчата
8	Дівчата розкривають коло вистроюючись позаду в одну лінію	4 такти	2.26-2.41	Дівчата
9	Хлопці вистроюються в одну лінію перед дівчатами	8 тактів	2.41-3.13	Хлопці
10	Соло хлопців	8 тактів	3,13-3.47	Хлопці

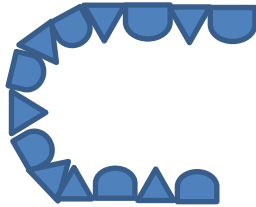
11	Дівчата перекривають хлопців роблячи знову коло	4 такти	3.47-4.00	Хлопці та дівчата
12	Дівчата та хлопці уходять за куліси	6 тактів	4.00-4.07	Хлопці та дівчата

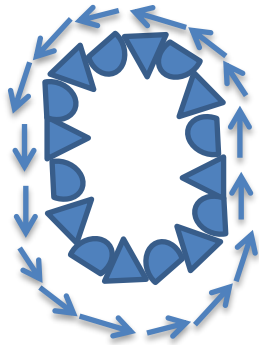
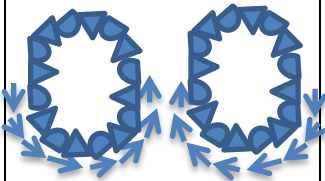

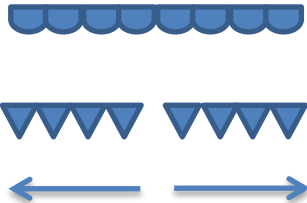
3.2 Умовні позначення

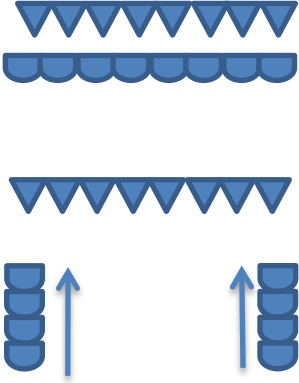
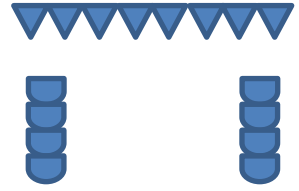
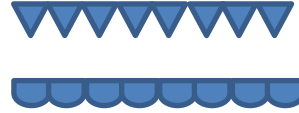
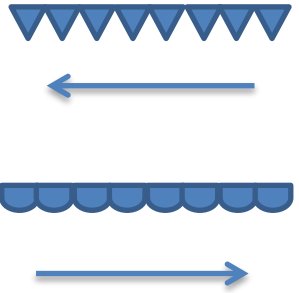
 - дівчина.

 - хлопці

3.3 Запис композиції

Сценарно-композиційний план	Такти	Малюнок	Опис дії
Експозиція	36 т.		На сцені з'являється молодь – рухом плетениця. Відбувається взаємодія в парах у характері Болгарського танцю. №1

			Хлопці та дівчата – основний рух по колу, плетеницею . №2.
Зав'язка	60 т.		Хлопці та дівчата – основний рух, плетениця, роблять 2 круги . . №3.
			Хлопці виходять до однієї лінії з кругів дівчата, вистроюються позаду хлопців також в одну лінію.
Розвиток дії	50 т.		Хлопці виконують соло, дівчата стоять позаду, роблять просте вистукування.
			Хлопці закінчивши соло, розбиваються на 2 частини по 4 чоловіки і відкривають дівчат. Дівчата виконують соло. №2.

			<p>Дівчата виконують соло, хлопці стоять позаду. Виконують ритмічне releve.</p> <p>Дівчата закінчують соло, розділяються по 4 чоловіка та відкривають хлопців.</p>
			<p>Після невеликого соло хлопців дівчата, знову перекривають їх, зійшовшись простим кроком до центру. Та розвернувшись до глядача анфас.</p>
Кульмінація	72 т.		<p>Хлопці та дівчата виконують, просту комбінацію. Дівчата попереду, хлопці позаду.</p>
Розв'язка	24 т.		<p>Хлопці та дівчата виконують просту сприжку на дві ноги з простою синкопою в русі за куліси.</p> <p>Хлопці уходять в ліво, дівчата в право</p>

3.4 Опис комбінації

Комбінація №1. (12 тактів)

Соло хлопців. 1-й такт. Руки на плечах, нога прийомом демі-ронд відкривається до сторони та повертається вперед у вихідне положення. 2-й такт. Робиться зіскок по 2-гій позиції ніг, спочатку піднімається стопа лівої ноги до коліна, потім правої. 3-й такт. Виконується біг на місці з поверненням корпусу у праву сторону, після бігу виконуємо чесанку в анфас. 4 по 6-й такт. Повторити комбінацію з лівої ноги. 7-й такт. Після чесанки, виконуємо маленькі переступання з підняттям стопи до коліна. 8-й такт. Чесанка в праву сторону. 9-й такт. Швидка плетениця на місці. 10-й такт. Акцент правою ногою, наступити на підлогу. Сісти в коліно трішки нахилити корпус вперед до коліна. 11-й такт. Відкрити ногу прийомом демі-ронд до сторони сидячи в коліні та поставити на п'яту і повернути в вихідне положення попереду. 12-й такт. Сприжка на дві ноги розійтись по 4 чоловіка в сторони. Відкрити дівчат.

Комбінація №2. (12 тактів)

Соло дівчат. 1 - 6 такт. Дівчата роблять маленьке соте, майже не відриваючись від землі по другій позиції ніг. 3 поворотами корпусу в ліво і право після двох соте. 7 - 9 такт. Почергове переступання ногами навхрест з акцентом на передню ногу. З лівої ноги у другу точку, з правої ноги у восьму. 10 - 12 такт. Дівчата роблять маленьке соте, майже не відриваючись від землі по другій позиції ніг. 3 поворотами корпусу в ліво і право після двох соте. Розійтись по 4 дівчини до сторони. Дівчата відкривають хлопців.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши історичну довідку Болгарії, ми можемо зробити висновки, що вся хореографія Болгар так чи інакше пов'язана з фольклором, або якимись ситуаціями які відбувались на той час на території їхньої держави. Незважаючи на спорідненість з Румунією, Сербією, Грецією, Турцією, болгарський танець залишається своєрідним, зі своїми традиціями, та своїми рухами. Танці Болгарії діляться таким чином: хора, леси, індивідуальні й ансамблеві. При цьому вони розрізняються за певними ознаками:

за видом музичного супроводу: вокальний або інструментальний

за складністю рухів: прості і складні;

за тактовим розміром, метроритмічною будовою мелодики;

за сезоном виконанням: весняні, літні, осінні та зимові;

за добовим часом виконання: денні або вечірні;

за святами та карнавальними іграми: кукери, сурвакари, джамалії та ін.;

за звичаями та обрядами: коледуване, ладуване, Трифон Зарезан, лазаруване.

Обґрунтували тему постановки «Дайчово хоро».

Склали лібрето яке базується, на історії болгарського народу.

В ході роботи ми визначили архітектоніку номеру.

Також, були розроблені сценарно-композиційний план, запис композиції, опис комбінацій.

Для нашої танцювальної композиції ми підібрали та проаналізували музичну основу твору. Весела та жвава музика підкреслює хореографічну постановку у якій показано переживання та ставлення народу до Дайчо.

Таким чином, були проведені, вивчені та опрацьовані всі балетмейстерські роботи.

Робота дала змогу розробити ідейно-тематичний аналіз твору, в якому найважливішим є те, що хореографічний твір будується згідно законів драматургії, відповідно до яких сценічний образ повинен бути розкритий засобами хореографії, повинна бути експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація і розв'язка.

Опрацювавши теоретичний матеріал з теми , ми вивчили теоретичну основу болгарських танців. Нами були відпрацьовані певні рухи та композиційні особливості.

Отже, ознайомлення і практикування класичних принципів балетмейстерської роботи є одним з дієвих шляхів реалізації системи вдосконалення хореографічної освіти і внаслідок цього розвитку професійного та освіченого балетмейстера, який успішно реалізує свій творчий потенціал у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бердовський А., Бондаренко А. Композиції та етюди танців народів світу.- К:Наукова думка, 1976.- Іч.
2. Валев Э. Б. Болгария: Экономико-географическое описание / Под ред. И. А. Витвера. — М.: Географгиз, 1949. — 408 с. — 40 000 экз.
3. Горбань І. Фольклор і фольклористика болгар в Україні / Ірина Горбань. — Львів, Ін-тут народознавства НАН України, 2004. — 256 с.
4. Зайцев Є. Основи народно-сценічного танцю.- К: Мистецтво, 1975.-1 ч. I, II, V,VI.
5. Лопухов А., Ширяєв А., Бочаров А. Основи характерного танцю.- Л: Искусство, 1939.
6. Михайлов М. Болгарська музична культура / М. Михайлов. Ред. Л. Височинська, М. Хлівецька. — К. : Радянська Україна, 1963. — 48 с.
7. Музыченко А. Ф. Наблюдения над народным творчеством крымских болгар / А. Ф. Музыченко // Труды XII Археологического съезда в Харькове 1902 г.: В 2-х т. — М. : Тип. Г. Лиснера и Д. Собко, 1905. — Т. 2. (рос.)
8. Ткаченко Т. Народний танець.- М: Искусство, 1954.-І ч.
9. Щербіна І. В. Хора, як невід'ємна складова сучасної етнокультури болгарського народу / І. В. Щербіна// Традиційна культура в умовах глобалізації. род. субкультура і обрядовість. Мат. міжнар. наук-практ конф. (24-25 жовтня) 2009 р. — Х. : ХОУНТ, 2009.
- 10.Ю.Зайцев Є., Колесниченко Ю. Основи народно- сценічного танцю. – Вінниця, 2007.

ДОДАТКИ

Додаток А Національний костюм Болгарії

Додаток Б Чоловічий костюм

Додаток В Жіночий костюм

Додаток Г взуття

